

De Llorenç Capdevila
03/10/2010.

MONTECRISTO

La lectura en veu alta té una tradició tan antiga com, sovint, desconeguda.

L'any 1865, un fabricant cubà de cigars, afeccionat a la poesia, Saturnino Martínez, va decidir publicar un diari, La Aurora, per als seus treballadors. Comp-tava amb la col·laboració d'importants escriptors i intel·lectuals de l'illa caribenya. A més de narracions i poemes, s'hi publicaven articles sobre política, ciència o literatura. Però Martínez va adonar-se aviat que bona part de la plantilla de la fàbrica estava formada per analfabets, i se li va acudir de contractar lectors (que, això sí, els mateixos obrers haurien de pagar de la seua butxaca) perquè anessin desxifrant en veu alta els textos del diari mentre el personal embolicava mecànicament els cigars. A part del diari, a la fàbrica es llegien també assajos i novel·les, amb l'objectiu d'aproximar els llibres i els beneficis de la lectura als humils pencaires de l'empresa. La iniciativa de Martínez va ser copiada per altres fabricants. Hi va haver, però, qui ho va considerar una pràctica perillosa i subversiva, fins al punt que les autoritats espanyoles (que aleshores governaven Cuba) ho van prohibir i es va haver de continuar llegint de forma residual i clandestina.

Al cap de pocs anys, aquestes lectures van ressuscitar als EUA, on havien hagut d'emigrar molts cubans després de donar suport a les idees revolucionàries en

la primera Guerra d'Independència, el 1868. Key West (una petita illa de l'estat de Florida) es va convertir aleshores en la capital mundial dels cigars havans. En una il·lustració apareguda al Practical Magazine, de Nova York, el 1873, s'hi pot veure un grup de tres treballadors (amb armilla, barret i un puret als llavis) que emboliquen cigars mentre un quart home amb ulleres està assegut, darrere d'ells, cames encreuades, amb un llibre a les mans i la mirada atenta en la lectura.

Es veu que els treballadors triaven el que volien que els llegissin i, naturalment, tenien les seues preferències. Al matí escoltaven les notícies, amb especial interès per les internacionals que arribaven de l'Havana, i a partir del migdia s'endinsaven en alguna novel·la. Un dels llibres més demanats era El comte de Montecristo. Aquesta novel·la d'aventures va ser tan popular que un grup d'obers va escriure a Alexandre Dumas (poc abans del seu traspàs, el 1870) demanant-li permís per posar el nom del protagonista a un dels cigars més prestigiosos, encara avui molt valorats entre els fumadors sibarites.

Aquesta curiosa història associada al món dels llibres i de la lectura la vaig trobar fa temps en un del·lació tractat d'Alberto Manguel: A History of Reading (Una història de la lectura, Alianza Editorial), i il·lustra com la vida i la literatura sovint s'entrellacen per camins considerablement inescrutables.

De reüll
per Llorenç Capdevila

